

ILLÉS ANDRÁS

Az Izraeli Haditengerészet fejlődése és története (1967–1973)¹

3. rész *A fejlesztések vizsgálója: A jóm-kipúri háború*

A jóm-kipúri háború az arab fél részéről történt alapos előkészületek után, 1973. október 6-án 14 órakor vette kezdetét, s teljes meglepetésként érte Izrael állam védelmi erejét. A tengeren azonban más volt a helyzet, hiszen a háború előestéjén az Izraeli Védelmi Erők haderőnemei közül a haditengerészet volt a legfelkészültebb a háborúra. Ennek oka az, hogy – bár a szárazföldi haderő alig tulajdonított jelentőséget az egyiptomi készülődések jeleinek, vagy egyenesen figyelmen kívül is hagyta azokat – a nehezebben rejthető haditengerészeti készülődéseket az izraeli haditengerészeti hírszerzés, ha csak minimális mértékben is, érzékelte, s annak vezetése már szeptember 30-án küszöbön állónak tartotta a háborút. Ennek hatására október 1-től riadókézsültséget léptettek életbe a haditengerészetnél, melyet aztán az Izraeli Védelmi Erők Főhadiszállása hírszerzésének kezdeményezésére csökkentettek. Azonban a haditengerészet főparancsnoka, Benjamin Telem ellentengernagy parancsára – beosztottjának véleménye alapján – még így is a normálisnál magasabb készenléti állapot maradt érvényben, s a háború kitörése előtt pár órával már egy teljes értékű haditengerészet állt készenlétkben megütközni ellenfeleivel.¹

Október 6-án reggel a rakétanaszádok megkezdték felvonulását: a Szezei-csatorna keleti partján kiépült izraeli erődrendszer, a *Bar-Lév* vonal északi szárnyát fedezendő, a *Szufa* és a *Herev* hajózott ki a Sínai-félsziget északi partjaihoz, majd hamarosan csatlako-

zott hozzájuk a legújabb *Keset* is. A kötelék parancsnoki tisztét Gideón Raz látta el. Az arab támadás kezdetekor az izraeli flottát azonnal riasztották, s aznap 17 óra a haditengerészeti erők mozgósítása és harckészültségbe helyezése befejeződött. Így a haditengerészetnek módjában állt azonnal reagálni az arab támadásra. A késő délután folyamán az említett három naszádhoz további hármat irányítottak. Két rakétanaszád a haifai olajfinomító közvetlen védelmét kellett ellássa, egy hajó pedig javításon volt. A fennmaradó öt rakétanaszádot, mint csapásmérő-kötéleket különítették ki, Mihaél Barkaj sorhajókapitány parancsnoksága alatt. E kötelék feladata lett később a történelem első rakétákkal vívott tengeri csatájának megnyerése.²

A latakiai csata (1973. október 6–7.)

Az arab szárazföldi erők támadását követően, egy esetleges Egyiptom által, az izraeli partok közelében végrehajtható blokádtól – melynek keretében az egyiptomi haditengerészet valószínűleg a nyílt tengeren lévő hajókat és szárazföldi célpontokat támad, illetve az izraeli kikötőkbe tartó hajókat lövi –, illetve egy esetleges Haifa, vagy az észak-izraeli partszakasz ellen irányuló szíriai rakétanaszád-támadástól tartva, október 6-án az Izraeli Haditengerészet parancsnoksága utasítást adott az ellenséges hadihajó-kö-

telékek felkutatására és megsemmisítésére, vagy ahogyan O'Ballance fogalmaz: „támadó jellegű őrjáratra”³ Port-Szaíd környékén, illetve Szíria és Libanon partjai mentén.⁴ Ezzel kitolták a hadműveleti zónát messze saját partjaiktól az ellenség felségvizeire, partvédelemből preventív csapásokban megnyilvánuló offenzívába tolva előre a haditengerészet erőit. Az Izraeli Haditengerészet vezetése úgy döntött, a csapásmérő kötelék célpontja a szíriai Latakia kikötője, illetve a szíriai haditengerészet ott állomásozó egységei legyenek. Ezt a döntést egyrészt indokolta az a tény, hogy Izrael a szíriai haditengerészet, mint „gyengébb láncszem” kiütésével azonnal mentesíthette tengeri frontja északi szárnyát. Másrészt az a potenciális veszély is igazolja e lépést, amelyet a szíriai rakétanaszádok a haifai olajfinomító létesítményeire jelentettek.⁵

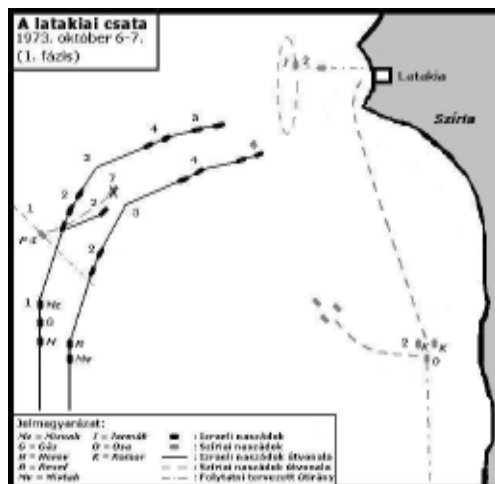
Aznap 17 órakor egy öt hajóból álló kötelék – a *Mirtah*, a *Miznah*, a *Gás*, a *Hanit* és a *Resef* – futott ki Haifából északi irányba, a modernizált *Saar-1* (s így tulajdonképpen *Saar-2*) osztályba tartozó *Miznah* irányításával. A hajó parancsnoka, Mihaél Barkaj sorhajókapitány volt, aki a hadművelet felelős parancsnoki tisztét is ellátta.⁶ Az öt hajó két oszlopban vonult fel, a parttól távolabbi, bal oldali oszlopban az élen a *Miznah*, nyomá-

ban a *Gás* és a *Hanit*, a parthoz közelebbi jobb oldaliban a *Resef* és a *Mirtah* hajózott, sebességük meghaladta az 50 km/h-t. A naszádok bekapcsolt radarrendszerrel haladtak, így igyekezvén kicsalni a szíriai hajókat kikötőjükből. A sötétedéskor történt indulást egy lehetséges légitámadás elkerülése magyarázza.⁷

A kötelék hajói már közel 300 kilométerre tudták maguk mögött a hazai kikötőt és a libanoni partokat, s Latakiaától 65 kilométerre délnyugatra jártak, amikor a *Miznah* 22.28 órakor, pozíciójuktól körülbelül 7 kilométerre északra egy szíriai hajó radarjelét észlelte. Barkaj utasítására a *Miznah* néhány figyelmeztető lövést adott le 40 milliméteres gépágyújából. Ezt követően a szíriai hajó keleti irányban igyekezett gyorsan visszavonulni a szíriai partok felé, miközben rendszertelen géppuskatűzzel válaszolt. A hajó egy Ciprus partjainál végzett őrjáratból haza igyekvő P-4 osztályú torpedónaszád volt A. Jehia sorhajóhadnagy parancsnoksága alatt.⁸

A parthoz közelebbi, jobbszárnynon haladó *Resef* – Miha korvettkapitány parancsnoksága alatt – ekkor teljes sebességgel igyekezett megközelíteni a menekülő naszádot, nyilvánvalóan azzal a céllal, hogy megakadályozza annak menekülését. Ennek szellemében a *Resef* 22.40 órakor tüzet nyitott radarvezérelt 76 milliméteres lövegével megközelítőleg 10 kilométer távolságból. A radar alapján rövidesen érzékelték, hogy a szíriai naszád veszít sebességéből.⁹

A valószínű találatok ellenére a szíriai naszádnak sikerült rádióüzenetet küldenie a parancsnokságra az öt megtámadó „három ellenséges hadihajó”-ról. A szíriai haditengerészeti parancsnokság ennek fényében azonnal utasította a Latakiaától mintegy 18 km távolságra járőröző, T-43 osztályú *Jarmúk* aknaszedőt, hogy teljes sebességgel húzódjon a parti ütegek védelmébe. Emellett a Latakiaától délre manőverező egy *Osza* és két *Komar* osztályú rakétanaszádot utasították, hogy

mozgásképtelen aknaszedő megsemmisítésére. A *Jarmúk*ot megközelítő *Hanít* kilőtt egy rakétát az égő hajóra, de végül csak 76 milliméteres fedélzeti lövegének tűzével tudta elsüllyeszteni az aknaszedőt.¹⁴

Eközben a csata már zajló főszakaszában a rövidzárlat sújtotta *Resef* folytatni szándékozott a szíriaiak elleni harcot radarvezérelt fedélzeti lövegeivel, azonban Barkaj oszlopa kedvezőbb helyzetbe kerülén, hamarabb rakétaindítási távolságba ért. Ekkor az *Osza* osztályú szíriai naszád megfordult, s – nyilván azzal a céllal, hogy feltartsa az üldözőket – kilőtte utolsó két rakétáját a *Miznah* és a *Gás* ellen. A hatékony rádióelektronikai ellentévékenység nyomán e két rakéta is hatástalan csapódott a tengerbe. Ezt követően nyitott tüzet a két izraeli hajó, körülbelül 20 kilométer távolságból: a *Gás* két *Gabriel*t indított az *Osza*, míg a *Mivtah* egy rakétát az egyik *Komar* naszád ellen. A *Gabrielek* 23.50 óra körül csapódtak be, mindkét célba vett naszád hamarosan elsüllyedt. A maradék *Komar* naszád látva a menekülés reménytelenségét, a part irányába vette az irányt, s Latakíától délre, körülbelül éjfélkor zátonyra futott, majd legénysége elhagyta a megfeneklett hajót. A csata ezen szakaszában az izraeli naszádokra tüzet nyitott a szíriai partvédelem négy 130 milliméteres lövege is, találatot azonban nem sikerült elérniük. Barkaj – utasítva hajóit, hogy maradjanak a partvédelmi tüzéség tűzkörletén kívül – a *Miznah*hal egy kilométerre megközelítette a megfeneklett naszádot, s addig lövette a 40 milliméteres gépágyúval, míg a szíriai hajó felrobbant, ez körülbelül 00.25 órakor történt. A gépágyú alkalmazását a magas part közelsége indokolta, mely visszaverte a radarvezérelt *Gabriel* rakétát célravezető radarjeleket, így azokat hiába alkalmazták volna. Mindezeket követően a sértetlen izraeli kötelék a beérkező *Hanittal* együtt hazatért haifai bázisára.¹⁵

A csatához kapcsolódóan O'Ballance

megjegyzi, egy szíriai nyilatkozat azt állítja, hogy a zátonyra futott szíriai naszád gépágyúzására október 7-én, éjjel 1.00 óra körüli időben került sor, s két órán át tartó összeépítés alakult ki, melyben partvédelmi ütegeik négy izraeli rakétanaszádot elsüllyesztettek.¹⁶ Ezt az információt teljességgel megbízhatatlan, propagandisztikus célokat szolgáló jelentésnek tekinthetjük, hiszen az Izraeli Haditengerészet gerincének tekinthető, technológiailag az arab hajókkal szemben fölényt élvező rakétanaszád-flottilla ilyen mértékű (közel 29%-os) vesztesége, döntő hatást gyakorolt volna az izraeli tengeri hadműveletek további menetére, ám az a továbbiakban a fentiekhez hasonló offenzív képet mutat.

Mindamellett a csata legnagyobb győztesei nem az izraeli haditengerészeti rakéták voltak, hanem az izraeli hajók által alkalmazott rádióelektronikai harceszközök. E berendezések, s az általuk generált fals jelek és célpontok nemcsak a szíriai radarberendezéseket zavarták össze, de a szíriai haditengerészeti vezetést és a harcirányító posztokon tartózkodókat is. A szíriaiak (és szovjet tanácsadók) az első megérzés után szilárdan feltételezték, hogy az izraeli kötelék sikereinek oka helikopterek alkalmazása volt, melyeket kis méretű deszanthajókról indítottak. A szíriai-szovjet elgondolás szerint e helikopterek alacsonyan és kis sebességgel szálltak a víz felett, naszádokat imitálva a partmenti lokátoroknak, majd az ellenük kilőtt hajó elleni rakéták közeledtekor növelték sebességüket és repülési magasságukat, így lerázva a légi célok ellen szükséges, jó manőverezőképeséggel nem rendelkező haditengerészeti rakétákat. Természetesen ezt a magyarázatot több tényező is cáfolja. Egyrészt a háború alatt az összes izraeli deszanthajó a Vörös-tengeren tartózkodott. Másrészt a lassú deszanthajók nem csak önmagukat tették volna ki komoly veszélynek az ellenséges vizeken, hanem az általuk hordozott helikoptereket és a rakétanaszádokat is,

melyeknek a hazatérés folyamán – hozzájuk alkalmazkodva – szintén lassan kellett volna manőverezniük. Emellett a helikopterek fedélzeti elektronikája és radarberendezései ekkoriban csak a célfelderítést tették lehetővé (amint azt a későbbiekben a damietta-baltími csata is megmutatta), a láthatáron túli célravezetés képessége még a jövő titka volt számukra, arról nem is beszélve, hogy a *Gabriel* rakéta ekkor használt első változata, hatótávolsága miatt ilyen alkalmazásra még szintén alkalmatlan volt.¹⁷ Természetesen az izraeliek szárazföldről indított helikoptereket is alkalmazhattak volna a szíriai–szovjet elméletben foglaltak végrehajtására, ám ezt valószínűtlenné teszi az, hogy a háború első estéjének-éjszakájának eseményeiről van szó, amikor a szíriai és egyiptomi hadigépezet teljes erejével Izraelre zúdult, vagyis aligha valószínű, hogy az izraeli hadvezetés a súlyos harcokat vívó szárazföldi haderő támogatásáról vont volna el helikoptereket, egy alapvetően másodrendűnek számító, tengeri hadszíntéren kivitelezendő akcióhoz. Emellett a helikoptereknek a baráti légtértől nagyon messze kellett volna feladataikat végrehajtaniuk.

Hájim Hercog szerint¹⁸ a szíriai haditerv az lehetett, hogy a torpedónaszád radarelőrsékként, afféle előretolt radarállomásként, őrködik a nyílt tengeren, tőle keletre az aknaszedő hajó a családék szerepét látja el, míg a rakétanaszádokból álló főerő déli irányban, partközelen (esetleg egy kikötőben, kifutásra várva) lesben áll, s mielőtt az izraeliek „ráharapnának a csalira”, az izraeli jobbszárny irányából közbelépve, a *Gabriel* rakéták hatótávolságán kívülről támad. Utóbbi azért tűnhet fontosnak, hogy az első sorozat esetleges kudarca esetén, legyen idő újabbat indítani az izraeli válasz veszélye nélkül. A szíriaiak valószínűleg nem szándékoztak feláldozni saját hajójukat, de nyilván úgy gondolták, ha arra kerül is a sor, egy aknaszedő hajó, vagy egy torpedónaszád

elfogadható áldozat, a fejlett izraeli rakétanaszád-kötélkére mért csapásért cserébe. Hercog elgondolása alapján tehát egy szíriai készenléti eljárás létezését (ám teljes kudarccal végződő alkalmazását) feltételezhetjük.

Ezzel az elgondolással szemben az események leírásához alapvetően felhasznált orosz nyelvű tanulmányban¹⁹ foglaltak nyomán megállapítható, hogy a *P 4* osztályú torpedónaszád a csatában nem mint radarelőrs, hanem, mint őráratból hazatérő hadihajó volt jelen, amely szerencsétlenségére belefutott a közeledő izraeli csapásmérő kötélekbe. Azáltal, hogy ezt természetesen jelentette a haditengerészet főparancsnokságának, természetesen „akaratlanul” is egyfajta radarelőrsévé vált. Valószínűsíthető, hogy ezt a feladatot valójában a *Jarmúk* aknaszedő látta el, mely Latakiaától kb. 18 kilométerre őráratozott. A szíriai rakétanaszád-kötélék pedig csak azután lépett akcióba, hogy erre a parancsnokságtól utasítást kapott. Az orosz cikk megemlíti: lehetséges, hogy e kötélek eredetileg Tartúsba készült áthajózni, ahol nyilván közelebb lett volna egy Izrael elleni partlövési akció potenciális célpontjaihoz. Az mindenesetre bizonyos, hogy a csata előtt északi irányba tartó izraeliek nem észlelték radarjaikon a szíriai kötéleket.

Amennyiben figyelmen kívül hagyjuk a szíriai rakétanaszádok Tartúsba való áthajózásának lehetőségét – és csakis ekkor! – elfogadhatjuk Herczog feltételezését, azzal a módosítással, hogy a tényleges radarelőrs szerep a *Jarmúkra* volt osztva, a szíriai rakétanaszádok pedig a latakiai kikötőben, vagy a kikötőtől délre, a magas part közelében és az általa biztosított radarárnyékban várakoztak az esetleges betolakodó(k) elleni bevetési parancsra. Mindezek nyomán feltételezhető, hogy a szíriaiak számítottak egy, a legfőbb kikötőjük és haditengerészeti bázisuk ellen irányuló esetleges támadásra, tehát helyesen mérték fel az izraeli haditengerészeti fejlesztéseknek a haditengerészet gondolkodásmód-

jára és ütükéességére gyakorolt, rendkívül pozitív hatását. Azonban a csatában részt vett szíriai erők harcértéke nem utal arra, hogy ilyen nagy tűzerőjű kötelék támadására számítottak volna.

Mindezen spekulációktól függetlenül viszont egyértelműen megállapítható, hogy a szíriai haditengerészet vezetői túlbecsülték saját hajóik fegyverzetének hatékonyságát, s alábecsülték az izraeli hajók védelmi rendszereinek hatásfokát, ha egyáltalán tudatában voltak ilyen rendszerek létezésének. Ezen tévedésükért rakétanaszád-flottillájuk egyharmadának elvesztésével kellett fizetniük. Erdemes röviden kitérni arra, hogy a csatában részt vett, illetve elpusztult szíriai rakétanaszádok osztálybesorolását és pontos számát illetően a vonatkozó szakirodalom meglehetősen megosztott. A már többször említett orosz cikk szerint összesen három – egy *Osza* és két *Komar* osztályú – rakétanaszád vett részt és pusztult el az ütközetben.²⁰ Hogg szerint három *Komar* osztályú hajó pusztult el és ez a három volt az összes szíriai rakétanaszád a csatában.²¹ A *Jewish Virtual Library* egy *Osza* és két *Komar* osztályú naszádot említ szíriai veszteségként, és szintén háromra teszi a szíriai flottilla, e csatában résztvevő hajóinak számát.²² O’Ballance hasonló adatokat említ, hozzátéve a zátonyra futott szíriai naszádról szóló izraeli jelentést, s mivel ez nála időben közel esik a fő eseményekhez, így legalább négy szíriai rakétanaszád jelenlétét feltételezhetnénk e csatában.²³ Dupuy három *Osza* és *Komar* osztályú rakétanaszád elsüllyesztését írja az izraeliek számlájára.²⁴ Spector és Hercog hasonlóképp három rakétanaszád részvételét és pusztulását említi meg.²⁵ A Bak-féle típuskönyv is egyetért három rakétanaszád pusztulásával, azonban megjegyzi, hogy a csatában hat(!) *Osza* és *Komar* osztályú hajó vett részt,²⁶ ez a szám a teljes szíriai rakétanaszád-flottilla kétharmadát jelentené. Edward Luttwak és Dan Horowitz három *Osza* pusztulásáról ír.²⁷

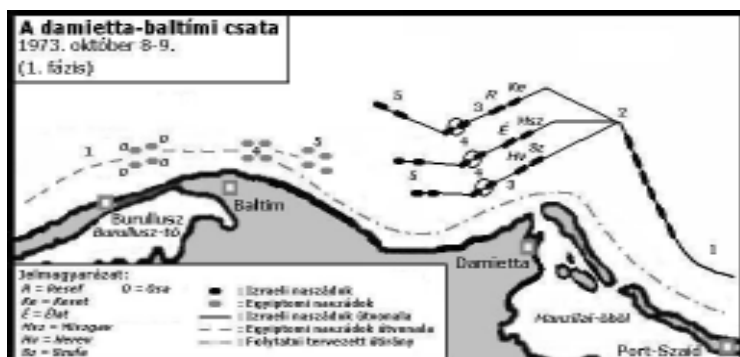
Mindezek alapján a különböző feldolgozások adatait illetően különböző érveket lehetne felvonultatni *pro* és *kontra*, azonban, mivel a már többször is hivatkozott orosz cikk még a kilőtt szíriai rakéták számával is pontosan el tud számolni (8 darab²⁸) – illetve a már fentebb említett okok miatt is – nincs okunk kételkedni szavahihetőségében.

Körülbelül így rekonstruálható az 1973. október 6–7. éjjelén lezajlott latakiai csata, a történelem első rakétákkal megvívott tengeri ütközte. A háborúnak volt még egy nagy jelentőséggel bíró, s messze ható következményekkel járó ütközte, erre azonban az egyiptomi partok előtt került sor, némi bevezető összezapás után.

A damietta–baltími csata (1973. október 8–9.) és rövid előzményei

Mielőtt rátérnénk a háború másik jelentős tengeri csatájára, szót kell ejtenünk a rumánai csatározásról, mely kevésen múlt, hogy nem a háború első tengeri rakétacsatája lett, szinte percekkel megelőzve a latakiai összezapást. Azonban a fejlett, ám még gyermekbetegségekkel küszködő izraeli elektrotechnika ezúttal csődöt mondott, elszalasztva a kínálkozó lehetőséget.

Mint már korábban említésre került, a háború első napján három naszád – a *Szufa*, a *Herev* és a *Keset* – látott el tengeri őrszolgálatot a Sínai-félsziget partjainál, Gideon Raz parancsnoksága alatt, fedezendő a *Bar-Lév* vonal északi szárnyát. Október 6-án este, 22.00 óra körül az egyiptomiak, szárazföldi csapataikat támogatandó, különleges, negyvensövényű 122 milliméteres *BM–21* jelzésű rakétavetővel (a híres *Katyusa* rakéta-sorozatvető indítócsöveivel) felszerelt *Sersen* osztályú torpedónaszádokkal, illetve *Osza* osztályú rakétanaszádokkal, összesen hét hajóval, tűzerőgi csapást mértek az izraeli védelmi vonal legészakibb, *Budapest* nevű erődtírányére

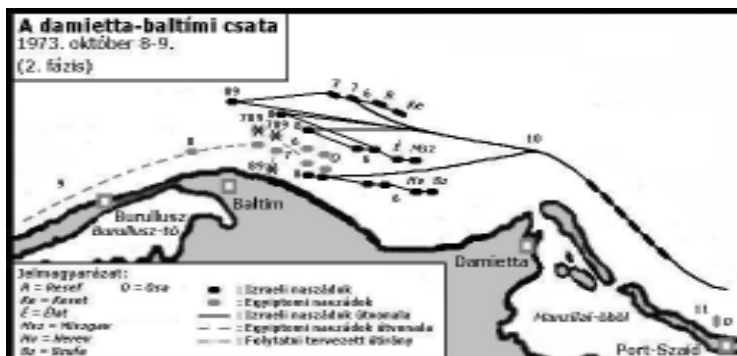

Rumána közelében.²⁹ Mindezt úgy tudták végrehajtani, hogy az izraeli naszádok csak a támadók visszavonulásakor fedezték fel azokat. A Raz-csoport naszádjai – sebességüknek köszönhetően – gyorsan lőtávolságra közelítették meg az egyiptomiakat, azonban a 11 darab *Gabriel* rakéta indítása nem járt sikerrel, mert a radarvezérlésű tűzvezetőrendszer mindhárom naszádon meghibásodott, így a rakéták egyike sem talált. A tűzérési tűz ugyanezen okból kifolyólag szintén nem vezetett eredményre.³⁰ Az izraeli kötelék parancsnoka ekkor a légierő segítségét kérte, s a helyszínre hamarosan megérkező *F-4E Phantom-II* típusú vadászbombázó az egyik *Osza* osztályú naszádot megsemmisített. Az egyiptomiak eleinte azt állították, hogy az izraeli repülőgép egy izraeli rakétanaszádot sülyesztett el „baráti tűz” által, de később beismerték egy rakétanaszádjuk elvesztését és másik két naszád megromlását ebben a csatározásban. Továbbá – a szíriaiakhoz hasonlóan – izraeli helikoptereket sejtettek a naszádok ellen irányuló, eredménytelen intézkedéseik mögött, s jelentették egy izraeli helikopter lelövését is.³¹

Másnap, október 7-én este öt egyiptomi halászhajó komman-

dósokat tett partra a Sínai-félsziget északi partján a *Bar-Lév* vonal legészakibb, *Budapest* nevű erődtímenyétől északra. Valószínűleg ezt az akciót fedezték azok az egyiptomi hadihajók, amelyek a sínai partot lőtték. Erre válaszul később az izraeli hajók is tervezték

bombázni Port-Szaídot.³² Az akció azonban kudarcot vallott, mivel az őrzáratózó *Hanit* a hadművelet kezdetén zátonyra futott, s csak a többi naszád segítségével sikerült kiszabadítani. Ezt követően az izraeli naszádok tervüket feladni kényszerülten távozni készültek, ám a *Miznah* navigációs hiba folytán Port-Szaídtól nyugatra találta magát, a nyílt tengeren, ahol két, valószínűleg partközeli őrzáratózó *Komar* rakétanaszád tüzet nyitott rá. A *Miznah* ismét eredményesen alkalmazta rádióelektronikai berendezéseit a veszély elhárítására, de technikai és tűzerőbeli fölényét már nem tudta kihasználni, mivel radarja képtelen volt felderíteni a támadókat (nyilván azok a part közelében tartózkodtak, vagy a port-szaídi kikötő védelmébe húzódtak). Ezt követően az izraeli kötelék három, járőrözés végett hátrahagyott hajó kivételével, Barkaj utasítására hazatért. Az egyiptomiak az éjszakai eseményekkel kapcsolatban utólag azt állí-

tották, rakétanaszádjaik Port-Szaídtól több mint hatvan kilométerre északra elsüllyesztettek egy izraeli hajót, mely természetesen csak propagandajelentés volt, s az izraeliek tagadták.³³

Mindezek után térjünk rá a jóm-kipúri háború, latakiai mellett másik jelentős és helyi viszonylatban nagy jelentőséggel bíró tengeri ütközetére, mely damietta–baltími csata néven vonult be a hadtörténelembe, s amelyet az egyiptomiak Damietta–el-Burullusz-i csataként tartanak számon.³⁴

Október 8-án, egy hat rakétanaszádból álló raj – a *Miszgav*, az *Élat*, a *Szufa*, a *Herev*, a *Resef* és a *Keset* – indult útnak Haifától, ismét Mihaél Barkaj sorhajókapitány parancsnoklása alatt. Az eredeti terv szerint a Haifából kifutó kötelékhez további három, őrzáraton tartózkodó naszádnak kellett volna csatlakoznia, ám mivel üzemanyaguk fogytán volt, Barkajnak le kellett mondania részvételiükről. A hat naszád ezután Port-Szaíd felé vette az irányt.³⁵ Nem egyértelmű a kötelék küldetésének célja. A már többször idézett orosz cikk, illetve Hercog szerint a feladat a Damietta környéki partmenti katonai létesítmények és a partvédelem objektumainak ágyúzása volt.³⁶ O'Ballance szerint a hat rakétanaszádnak egy Alexandriából erősítés gyanánt Port-Szaídba tartó rakétanaszád-kötéléket kellett elfognia.³⁷ Hogg azt írja, hogy a kötelék célja határozottan az egyiptomi haditengerészet felszíni egységei ellen irányult, melyeket képesnek ítélték egy esetleges, izraeli partvonal elleni elterelő hadművelet végrehajtására, amely megzavarhatta a súlyos szárazföldi harcokat vívó izraeli erőket.³⁸ Valószínűsíthető, hogy az izraeli kötelék célja alapvetően partlövétési feladat volt, mivel már előző este is hasonló céllal vonultak fel (lásd fentebb). A naszádok késő este érkeztek meg Damiettához, a Nílus-delta előterébe. Több leírás szerint ezúttal helikopterek is támogatták a hajókat, melyek feladata a láthatáron túli célfelderítés lehetett.³⁹

23.50 órakor Barkaj utasítására a kötelék hajói párokba rendeződve három csoportra oszlottak: az északi párt a két új naszád, a *Resef* és a *Keset*, a középsőt az *Élat* és a *Miszgav* tűzérési naszád, míg a délit a parancsnoki hajó szerepét ellátó *Herev* és a *Szufa* alkotta. Feltételezhetően 21.10 órakor az izraeli helikopterek nyugaton, Alexandria közelében egy keleti irányba tartó egyiptomi *Osza* rakétanaszád-kötéléket észleltek, amely ekkor még semmiféle veszélyt nem jelentett a célkörzetről messze járó izraeli naszádokra. Nem lehetetlen, hogy ez a kötelék valóban Alexandriából Port-Szaídba tartott, miként azt Edgar O'Ballance feltételezi (lásd fentebb). Éjfélkor Barkaj parancsára a déli páros 76 milliméteres fedélzeti lövegeivel tüzet nyitott a Damietta környéki olajtartálytelepekre.⁴⁰ 00.15 perckor az izraeli naszádok bejövő rakétasorozatot észleltek körülbelül 48 km távolságból, majd az elkövetkező tíz percben ezt további három sorozat követte 30–37 km távolságból. Az izraeliek ezt követően felhagytak a partlövétessel, s mind a hat naszád teljes sebességgel megindult az egyiptomi rakétanaszádok irányába, aktiválva radarzavaró berendezéseiket, s kilőve zavarótölteteiket. A *Styx* rakéták ezúttal sem értek el találatot, minek következtében az egyiptomi rakétanaszádok visszavonulásba kezdtek Alexandria irányába.⁴¹ Az izraeli kötelék 25 perces üldözést követően került lőtávolságba. Az északi páros nyitott először tüzet az egyiptomiak fedezetlen északi szárnyáról, s a *Keset* 17 km távolságból egy *Gabriel* rakétával eltalálta a legészakibb egyiptomi naszádot, mely azonnal kigyulladt. A *Keset* azonban a motor hűtővízcsovének törése miatt képtelen volt folytatni az üldözést, s a hiba kijavításáig meg kellett álljon. Ennek következtében az odaérkező *Miszgav* vette 40 milliméteres gépágyútűz alá az egyiptomi naszádot. Mindezekkel egyidőben az északi páros másik tagja, a *Resef* egy-egy rakétát indított kb. 20 km távolságról, melyek eltaláltak egy-egy *Osza*

naszádot. Az egyik sérült hajót az *Élat* vette tűz alá, a másik Baltímnál, a part közelében zátonyra futott, s kétségbeesett tűzharcot vívott az izraeli naszádokkal, valószínűleg a déli kötelék hajóival, a *He-rr*vel és a *Szufi*val. A *Resef* folytatta a negyedik menekülő *Osza* üldözését, ám a rakétaindítás pillanatában – akárcsak Latakianál – ismét rövidzárlat keletkezett a tűzvezető rendszerben. Bár a naszád parancsnoka, Miha korvettkapitány folytatni szándékozott az üldözést, bízva a hajó fedélzeti lövegeiben, Barkaj határozott utasítására kénytelen volt visszatérni a főerőhöz, így a negyedik *Oszának* sikerült elmenekülnie, s végül elérte Alexandriát. A három sérült egyiptomi rakétanaszádot az izraeliek elpusztították.⁴²

Az újabb győztes összecsapást követően az izraeli kötelék 01.30 órakor a hazavezető kurzusra fordult. A hazatérő naszádokat Port-Szaídnál megtámadta egy magányosan járőröző *Osza* naszád, mely három *Stryx* rakétát indított ellenük. A megszokott izraeli védelmi eljárásoknak köszönhetően a rakéták egyike sem talált célba. Az egyiptomi hajó valószínűleg partközelségben tartózkodott, s így az izraeli hajóradarok nem észlelhették, mivel nincs hír az ellene indított intézkedésekről vagy esetleges pusztulásáról. Az egyiptomiak ezzel kapcsolatban egy izraeli naszád elsüllyesztését jelentették.⁴³

E tengeri ütközet jelentősége nem csak abban rejlik, hogy megmutatta, milyen hatékonyan képes együtt működni a haditengerészet és a légierő – amint azt Ahmed Fuád Zekri tengernagy, az egyiptomi haditengerészet 1973-as főparancsnoka is hangsúlyozta Edgar O’Ballance-nek. A légierő nem csak légifölényével biztosította a haditengerészet manővereit, de helikopterei nagy valószínűséggel hozzájárultak az egyiptomi hajóegységek felderítéséhez is, így azok

támadása nem érte váratlanul a Damiettát lövő izraeli köteléket. Az ütközet távlati jelentősége viszont abban van, hogy rámutatott, milyen hatékonyan működhet a haditengerészet, helikopterek biztosította légi őrzésként alkalmazásával. Az őrzésként alkalmazott légi jármű rövidebb idő alatt nagyobb teret képes megfigyelni, fegyverzetével tűztámogatást biztosíthat és – mint jelen ütközetben is – az ellenséges egységek helyzetének meghatározásához is képes segítséget nyújtani, vagy azokat felderíteni a hajók radarberendezéseinek hatósugarán kívül. Ez a tény olyannyira mély benyomást tett a haditengerészet vezetésére, hogy a *Saar-4* hajóosztály 1975 márciusában hadrendbe állított egységének, a *Tarsának*, tatfedélzeti 76 milliméteres lövegét később helikopter-leszálló platformra cserélték,⁴⁴ majd 1978-ban három *Westwind* helikopter szolgálatba állításával tulajdonképpen létrejött egy izraeli haditengerészeti légierő.⁴⁵ Hogy ez mennyire jelentős lépés volt, mutatja egy hír is, mely a közelmúltban látott napvilágot, s amely szerint napjaink Izraeli Haditengerészete repülőgép-hordozó hajó beszerzését tervezi.⁴⁶

A damietta–baltími tengeri ütközet a háború harcászati szintű haditengerészeti hadműveleteinek sorában kisebb határkönek is tekinthető, mivel e csatát követően váltanak először taktikát az arab haditengerészetek rakétanaszádjaik alkalmazása terén.

JEGYZETEK

¹ A haditengerészet felkészültségét illetően lásd BOLIA 2004. 53. Az egyiptomi haditengerészet dilemmájára előkészítő manővereik rejtése kapcsán lásd DUPUY 1978. 558. A haditengerészeti hírszerzéssel és a készenléttel kapcsolatban vö. HERZOG 1975. 263., ill. DEACON 1991. 318. Utóbbi megemlíti, hogy a haditengerészeti hírszerzés gyanúját az izraeli partok közelében

FELHASZNÁLT IRODALOM

Feldolgozások, monográfiák, kézikönyvek

BAK JÓZSEF – BAK FERENC: *Hadihajók II.* Típuskönyv. Budapest, 1999.

DEACON, RICHARD: *Az izraeli titkosszolgálat.* H. n., 1991.

DUPUY, TREVOR N.: *Elusive Victory.* The Arab–Israeli Wars, 1947–1974. New York, 1978.

HERZOG, CHAIM: *The War of Atonement.* October, 1973. Boston–Toronto, 1975.

HOGG, IAN V.: *Az izraeli hadigépezet,* [Budapest, 1999]

JANE'S FIGHTING SHIPS 1979–80. Edited by Captain John Moore RN. New York, 1980.

JANE'S FIGHTING SHIPS 1984–85. Edited by Captain John Moore RN. London – New York, 1985.

LUTTWAK, EDWARD N.–HOROWITZ, DAN: *The Israeli Army.* New York, 1975.

O'BALLANCE, EDGAR: *No victor, no vanquished.* The Yom Kippur War. San Rafael, California–London, England, 1978.

SPECTOR, RONALD H.: *Háború a tengereken.* Budapest, 2002.

Internet

BOLIA, Robert S.: Overreliance on Technology in Warfare: The Yom Kippur War as a Case Study. In: *Parameters*, Summer, 2004. 46–56. (U. S. Army War College <http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/04summer/bolia.pdf>)

JVL Jewish Virtual Library, 2004. (<http://www.jewishvirtuallibrary.org>)

KOJUKHAROV, Asen N.: In Retrospect: The Employment of Antiship Missiles. In: *THE NAVAL WAR COLLEGE REVIEW*, Autumn, 1997. (*The Naval War College Review* [Official Web-

megjelenő, két szovjet kémhajó keltette fel.

² A harcselekményeket közvetlenül megelőző és követő tengeri intézkedésekre vö. ECKZETER 2002. Az egyik rakétanaszád javítását HOGG 1999. 38. is megemlíti.

³ Vö. O'BALLANCE 1978. 315.

⁴ A lehetséges egyiptomi akciókra és az utasításokra vonatkozóan vö. HOGG 1999. 38.; egy esetleges szíriai támadásra vö. O'BALLANCE 1978. 313–315.

⁵ Vö. ECKZETER 2002.

⁶ Az indulás időpontjára vö. ECKZETER 2002. O'BALLANCE 1978. 313. az indulás időpontját 18.00 óra utánra teszi, ez azonban nem lehetséges ha tekintetbe vesszük az ECKZETER 2002. által megadott sebességet (30 csomó, azaz körülbelül 55–56 km/h) és a csata kezdeteként a szakirodalomban általánosan említett időpontot (22.28 óra). Amennyiben tehát a kötelék 18.00 óra után indult volna, úgy a csata kezdetéig körülbelül 65 km/h-s sebességgel kellett volna haladniuk, vagyis közel legnagyobb sebességükkel, amely a meghajtó rendszert is nagyobb terhelésnek tette volna ki. Ilyen eljárást a harchoz való felvonulás során semmi nem indokol. Ezen felül a hajók eltérő felszereltsége is végsebességük eltérő értékeire enged következtetni. A hajók nevére, a parancsnok személyére vö. ECKZETER 2002., ill. BAK 1999. 111. A parancsnok rangjára vö. ECKZETER 2002. BAK 1999. 111., ill. *JVL* <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/history/latakia.html>. Utóbbi szerint a kötelék parancsnoki hajója a *Saar* 3 osztályba tartozó *Hanit* volt.

⁷ A hajók felvonulására, elrendezésére, sebességére és a radarral kapcsolatos intézkedésekre vö. ECKZETER 2002. A hajók két oszlopban való felállítását – bár neveiket elhagyja – HERZOG 1975. 264. is megemlíti. Az időponttól függetlenül egyértelműen késeinek tekinthető indulás okát O'BALLANCE 1978. 313. említi.

⁸ Vö. ECKZETER 2002. A torpedónaszád osztálybesorolását illetően DUPUY 1978. 559. téved, szerinte egy *K 103* (eredeti szovjet besorolás szerint) osztályú naszádról van szó, azonban ezt cáfolja ECKZETER 2002., ill. O'BALLANCE 1978. 315. mivel szerintük *K-123* osztályú naszádról van szó (előbbi egészen pontosan „*123K*”-nak jelöli a hajót); ez a *JANE'S 1979–80.* 464. ill. a *JANE'S 1984–85.* 456. által *P 4* NATO-kódnévvel megjelölt torpedónaszád eredeti szovjet megnevezése.

HOGG 1999. 38. ill. HERZOG 1975. 264. feltételezése szerint a naszád radarelőőrsként funkcionálva járőrözött Latakia előterében; e helytelennek tekinthető feltételezés alapját az a tény adhatja, hogy a szíriai naszád azonnal jelentette az őt ért támadást.

⁹ Vö. ECKZETER 2002. A latakiai csata ezen első szakaszának menetére vö. még HERZOG 1975. 264., ill. HERZOG 1984. 312–313., bár e leírások sokkal felszínesebbek. DUPUY 1978. 559. a torpedónaszád később bekövetkező elsüllyedésének helyét „Latakiaól öt mérföldre” (kb. 8–9 km) adja meg, ez azonban valószínűleg pontatlan adat, bár tény, hogy a további események némelyike a part-hoz igen közel történt, a partvédelem fegyvereinek lőtávolságán belül. A csata ezen eseményével kapcsolatban azonban a parti ütegek és rakétaindító állások beavatkozását sehol nem említik, noha az ütegek bizonyosan tüzet nyitottak volna egy tőlük közel tíz kilométerre tartózkodó hajóra, még a radarzavarás ellenére is (amint arra a későbbiekben lesz is példa, lásd alább, a csata végső fázisában). Emellett – amint azt az alábbiakban hamarosan látni fogjuk – az izraeli kötelék irányváloztatását követően a *Resef* radarberendezése a szíriai parti lőkatórokat 25 km távolságból érzékeli.

¹⁰ Vö. ECKZETER 2002. A szíriai aknaszedő osztálybesorolása lásd *JANE's 1979–80*. 464., ill. *JANE's 1984–85*. 456.

¹¹ Vö. ECKZETER 2002. A *Resef* szerepét és megmozdulásait a csata ezen szakaszában vö. még HERZOG 1975. 264., ill. *JVL* <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/latakia.html>; bár mindkettő a hajó által kilőtt második *Gabriel* rakétát, mint a *Jarmúk*ot elsüllyesztő eszközről említi. A rádióelektronikai zavaróeszközök első éles alkalmazását kiemeli a *JVL* <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/latakia.html>. ECKZETER 2002. kitér arra is, hogy Barkaj a csatát követően komoly bírálatokat kapott, mivel a *Hanit*ot egy veszélytelen célpont megsemmisítésére küldte, így kivonva a négy, rakétafegyverzettel is rendelkező naszád egyikét a hamarosan bekövetkező ütközetből.

¹² Vö. ECKZETER 2002. A csata fő szakaszának kezdetét 23.35 órára teszi HERZOG 1975. 264. A *Stryx* rakéták indítási távolságát 37 kilométerre teszi O'BALLANCE 1978. 315. A rakéták mennyiségével kapcsolatban HOGG 1999. 38. öt darab rakétáról ír. A gépágyúttűzzel megsemmisített rakétára vö.

uo., ill. *JVL* <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/latakia.html>.

¹³ Vö. ECKZETER 2002.

¹⁴ Vö. ECKZETER 2002. Uő. megemlíti, hogy a szakirodalomban nincs egységes vélemény azzal kapcsolatban, hogy melyik *T 43* osztályú (szovjet jelölés szerint 254 típusú) aknaszedő pusztult el az 1973. évi háborúban, illetve kitér még arra, hogy a *Jarmúk* pusztulását megerősíti az a tény is, miszerint a háborút követően egy más hajó-osztályba tartozó, kisebb, partmenti aknaszedő viselte ezt a nevet, vö. ECKZETER 2002. 17. jz. A *JANE's 1979–80*. 464., ill. *JANE's 1984–85*. 456. adatainak egybevetése a másik hajóra (*Hattin*) utal. Utóbbinál ugyan az az információ is szerepel, miszerint egy ilyen osztályú aknaszedő hajó az 1973. évi háborúban történő elsüllyedéséről szóló jelentések helytelenek, azonban szinte minden feldolgozás, mely részletesebben taglalja e csatát, egyetért abban, hogy egy aknaszedő is elsüllyedt. Aknaszedő elsüllyedését nem említi, de négy szíriai rakétanaszád pusztulásáról számol be BOLIA 2004. 53., ill. a *FPI* Vol. XLIII. No. 13911. Utóbbival kapcsolatban meg kell említeni, hogy a napilapok értesülései tartalmazhatnak tévedéseket. A *Jarmúk* aknaszedő elsüllyedésére az 1973. évi arab–izraeli háború során, KOJUKHAROV 1997. is utal.

¹⁵ Vö. ECKZETER 2002. A zátonyra futott szíriai naszád izraeli gépágyúzását O'BALLANCE 1978. 315. is megemlíti. A teljes csata kevésbé részletes és több-kevesebb eltéréstől eltekintve hasonló leírására lásd *JVL* <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/latakia.html>, O'BALLANCE 1978. 313–315., HERZOG 1975. 264., HERZOG 1984. 311–312., ill. HOGG 1999. 38. (A sorrend a részletezettség csökkenését követi.)

¹⁶ Vö. O'BALLANCE 1978. 315.

¹⁷ A rádióelektronikai harcreszközök szerepére, illetve a szíriai–szovjet elmélet cáfolhatóságára kiálóan rávilágít ECKZETER 2002.

¹⁸ Vö. HERZOG 1975. 264.

¹⁹ Vö. ECKZETER 2002. Megjegyzendő, hogy az orosz nyelvű cikk adatainak hitelességét aláátmasztja az a tény, hogy a szovjet haditengerészeti szakemberek a baráti arab országok haderőiben alkalmazott szovjet haditechnika nyomán, illetve saját maguk „tanácsadói” minőségében, első kézből és megbízhatóan értesülhettek a harcéljárásokról, illetve a mindenkor katonai eseményekről.

²⁰ Vö. ECKZETER 2002.

²¹ Vö. HOGG 1999. 38.

²² Vö. JVL <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/H/History/latakia.html>.

²³ Vö. O'BALLANCE 1978. 315. Megjegyzendő, hogy ez a feldolgozás a zátonyra futott szíriai naszádot külön kezeli.

²⁴ Vö. DUPUY 1978. 559.

²⁵ Vö. SPECTOR 2002. 339., ill. HERZOG 1975. 264.

²⁶ Vö. BAK 1999. 111.

²⁷ Vö. LUTTWAK–HOROWITZ 1975. 395.

²⁸ Megjegyzendő, hogy egy *Osza* osztályú naszád 4 db, egy *Komar* osztályú naszád 2 db *Styx* rakétát képes hordozni.

²⁹ A tüzérségi csapásra vö. DUPUY 1978. 562., ECKZETER 2002., ill. O'BALLANCE 1978. 315. Az időpontra vö. ECKZETER 2002. HERZOG 1975. 264–266. szerint az egyiptomi naszádok valóban készültek tüzérségi csapást mérni, ám a felbukkanó izraeli rakétanaszádok visszakozásra kényszerítették őket. A hajóraj összetételét illetően DUPUY 1978. 562. szerint rakétanaszádok hajtották végre az akciót; ehhez csatlakozik ECKZETER 2002. is, bár megjegyzi: lehetséges, hogy az egyiptomi naszádok egy része *Sersen* osztályú (eredeti szovjet jelölés szerint 206 típusú) torpedónaszád volt, melyeket a fent említett tüzérségi eszközökkel szereltek fel, vö. még ECKZETER 2002. 19. jz.; egyiptomi torpedónaszádok tüzérségi kapacitását illetően vö. még JANE's 1979–80. 144., ill. JANE's 1984–85. 140. Utóbbiak ismeretében hasonló tüzérségi eszközökkel felszerelt P 6 osztályú torpedónaszádok jelenléte sem zárható ki egyértelműen. A hajók számára vö. ECKZETER 2002.

³⁰ Az izraeli naszádok sikertelen fellépésére vö. ECKZETER 2002.

³¹ A légierő beavatkozására és annak eredményére vö. DUPUY 1978. 562., HERZOG 1975. 264–266., ill. ECKZETER 2002.; a repülőgép típusát utóbbi említi. Az egyiptomi állításra vö. DUPUY 1978. 562. Uő. azt is megemlíti, hogy a repülőgép egy egyiptomi *torpedónaszádot* süllyesztett el. Az ebben a csatározásban történt egyiptomi veszteségek későbbi beismerésére vö. O'BALLANCE 1978. 322. A szíriaiak nyomán felbukkanó egyiptomi vélekedést a helikopterekről ECKZETER 2002. említi.

³² Vö. O'BALLANCE 1978. 315. Port-Szaíd lövetésének tervére vö. ECKZETER 2002. O'BALLANCE 1978. 315. szerint a lövetést végre is hajtották az

egyiptomi akció megtorlása gyanánt, ezt azonban a későbbi események ismeretében kétségbe vonható.

³³ Vö. ECKZETER 2002. Az egyiptomi jelentésre vö. DUPUY 1978. 562.

³⁴ Az ütközet egyiptomi elnevezésére vö. DUPUY 1978. 563.

³⁵ Vö. ECKZETER 2002. A hajóraj egységeinek nevére és parancsnokára vö. BAK 1999. 111., ill. ECKZETER 2002. HOGG 1999. 40. szerint az izraeli naszádok hajópárokba rendeződve indultak el, ám ezt semmi nem indokolja, valószínűbb, hogy ezt az elrendeződést csak a célkörzetben vették fel, miként arra ECKZETER 2002. is rámutat.

³⁶ Vö. ECKZETER 2002., ill. HERZOG 1975. 266.

³⁷ Vö. O'BALLANCE 1978. 316.

³⁸ Vö. HOGG 1999. 38–40.

³⁹ A célkörzetbe való késő este történt megérkezésre utal ECKZETER 2002. O'BALLANCE 1978. 316. szerint az izraeli kötelék 18.46 óra óta cirkált a Nílus-deltánál, ám ekkor — tekintve a távolságot — legalább öt órával korábban, napközben kellett volna útnak indulniuk; az időpont inkább a Haifából való indulás idejének felelhet meg. A helikopteres támogatásra vö. uo. ill. DUPUY 1978. 562. ECKZETER 2002. a már a latakiai csatánál ismerttetett okok miatt kétségbe vonja a helikopteres támogatásról szóló híreszteléseket, ám a csata későbbi fejleményei, illetve az Izraeli Haditengerészet háborút követő fejlesztései nem zárják ki annak lehetőségét.

⁴⁰ A hajópárokra és az olajtartálytelepek lövetésére vö. ECKZETER 2002. A helikopterek által felfedezett egyiptomi naszádokra vö. O'BALLANCE 1978. 316. ECKZETER 2002. szerint a tüzérségi tűzmegnyitással egy időben az északi és déli páros aktiválta radarzavaró berendezéseit is demonstrációs céllal, ezzel kívánván magukra vonni az egyiptomiak figyelmét. Ezt a megmozdulást semmi nem indokolja, tekintve, hogy a patmenti olajtartálytelepek lövetése is nyilvánvalóan hasonló hatást volt képes kifejteni.

⁴¹ A tengeri csata kezdetének pontos időpontjára vö. ECKZETER 2002., ill. O'BALLANCE 1978. 316. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy az összecsapás kezdete HERZOG 1975. 266., ill. HOGG 1999. 40. szerint éjfél táján volt, DUPUY 1978. 562. egy órával éjfél utánra teszi az eseményt. Az első *Styx* rakétasorozat indításának távolságára vö.

EKZETER 2002., ill. HOGG 1999. 40. Előbbi szerint az egyiptomiak egy rakétát, majd további hármat indítottak; a cikk később, meg nem nevezett forrásból származó szovjet adatokra hivatkozva, összesen hat egyiptomi rakéta indítását említi, melyet azonban valószínűtlennek tart; emellett a később visszavonulásba kezdő egyiptomi naszádokat, – valószínűleg helyesen – mint „kiürültek”-et jellemzi. O'BALLANCE 1978. 316. 40 kilométerről indított tizenkét rakétából álló első sorozatról beszél. Összesen négy egyiptomi sorozatot –, melyet az *Osza* rakétanaszádok rakétahordozó kapacitása is lehetővé tesz – HOGG 1999. 40. említ. A megszokott izraeli eljárásra vö. uo., ill. EKZETER 2002.

⁴² Vö. EKZETER 2002. A negyedik *Osza* megmenekülésére vö. DUPUY 1978. 563.; ezzel kapcsolatban O'BALLANCE 1978. 316. azt állítja, izraeli jelentések szerint ez a negyedik hajó futott zátonyra Baltímnál. Az üldözés idejét húsz percen adja meg SPECTOR 2002. 340., ill. HOGG 1999. 40. Az izraeli rakéták indításával kapcsolatban HERZOG 1975. 266. azt állítja, hogy három izraeli hajó nyitott tüzet az egyiptomiakra. Mind HOGG 1999. 40., mind DUPUY 1978. 563. azt állítja, az izraeli rakétasortüzet követően két egyiptomi naszád azonnal elpusztult, egy megrongálódott, s azt menekülés közben sikerült elsüllyeszteni. HOGG 1999. 40. a naszád menekülésének irányát déliben adja meg, s azt írja, hogy partközelsben „két izraeli hajó ágyútűzzel elpusztította.”; valószínűleg a Baltímnál zátonyra futott hajóról van szó. DUPUY 1978. 563. szerint a hajó nyugati irányba menekült, s végül *Gabriel* rakétákkal elsüllyesztették; ez valószínűleg az *Élat* által tűz alá vett *Osza*; a *Gabriel* rakéta alkalmazása a sérült hadihajó ellen nem lehetetlen, tekintetbe véve a *Hanit* eljárását a *Jarmúk*kal szemben Latakiánál.

⁴³ Vö. EKZETER 2002. DUPUY 1978. 563. megemlíti, hogy az egyiptomi jelentések a csata eredményeképpen három izraeli torpedónaszád és egy rakétanaszád elsüllyesztését hangoztatják.

Esetleges izraeli veszteségekre vagy hajókárookra vö. O'BALLANCE 1978. 316., ill. LUTTWAK–HOWITZ 1975. 395.

⁴⁴ Vö. *JANE's* 1984–85. 256.

⁴⁵ Vö. *JANE's* 1984–85. 255.

⁴⁶ Vö. LOKÁTOR 2004. 5. EKZETER 2002. a helikopterek alkalmazásának tényét kétségbe vonja, s ezt a Latakiánál történtek magyarázatául adott szíriai-szovjet elgondolásra alapozza. Jelen esetben azonban több tényező szól a helikopterek valószínű alkalmazása mellett. Egyrészt az események az izraeli fennhatóság alatt álló területektől kevésbé távol történtek, így lehetséges a helikopterek szárazföldről történt indítása, illetve több órán át a célkörzetben tartózkodása. Másrészt az eseményekre a háború harmadik éjszakáján került sor, amikor az izraelieknek sikerült megállítaniuk mindkét fronton az előrenyomuló ellenséges erőket, s aznap (október 8-án) már összehangolt ellentámadásokat hajtottak végre azok állásai ellen (vö. HOGG 1999. 152–154.); így tehát a légierőnek módjában állhatott ilyen feladatra elkülöníteni néhány helikoptert. Harmadrészt az Izraeli Haditengerészet későbbi fejlesztései is arra mutatnak, hogy az izraeliek felismerték a haditengerészet szolgálatában alkalmazott helikopterek tevékenységének gyakorlati hasznát, így a jelen csatával kapcsolatban, a különböző feldolgozásokban említett helikopterek alkalmazása fedheti a valószínűságot.